

NHỮNG ĐIỀU HỆ TRỌNG TRONG TRIẾT HỌC PHẬT

Trong bộ kinh A-Hàm, Phật Thích Ca Mâu Ni đã đề cập đến hai lãnh vực có tính chất đặc biệt quan trọng đối với con người, đó là: "Vô thường" và "Chánh tư duy".

Triết học Phật đã chỉ ra bản chất của mọi sự vật, hiện tượng trong tự nhiên và xã hội: **MỌI SỰ VẬT, HIỆN TƯỢNG TRONG TỰ NHIÊN VÀ XÃ HỘI ĐỀU LUÔN BIẾN ĐỔI.**

Nói một cách đầy đủ hơn, Triết học Phật đã chỉ ra: mọi sự vật, hiện tượng trong tự nhiên và xã hội đều "Vô ngã"; "Vô thường". Có nghĩa: mọi sự vật, hiện tượng trong tự nhiên và xã hội không đóng khung; không bất biến; không đứng yên. Mà là: **MỌI SỰ VẬT, HIỆN TƯỢNG TRONG TỰ NHIÊN VÀ XÃ HỘI ĐỀU LUÔN DỊCH CHUYỂN VÀ THAY ĐỔI.**

Đây là nội dung cốt lõi của một nền Triết học siêu việt. Tất cả những Triết học sau này đều phải dựa vào nội dung cốt lõi này.

Xin trân trọng giới thiệu hai kinh mở đầu cho bộ kinh A-Hàm

VÔ THƯỜNG

Tôi nghe như vậy:

Một thời Phật ở tại vườn Cấp cô độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ. Bấy giờ Đức Thế Tôn nói với các Tỳ-kheo:

“Các ông hãy quán sát sắc là vô thường. Quán sát như vậy gọi là quán sát chân chánh. Khi đã quán sát chân chánh thì sẽ sanh ra nhàm tởm. Khi đã nhàm tởm thì dứt sạch hỷ tham. Sự dứt sạch hỷ tham được gọi là tâm giải thoát. Cũng vậy, các ông hãy quán sát thọ, tưởng, hành, thức là vô thường. Quán sát như vậy gọi là quán sát chân chánh. Khi đã quán sát chân chánh thì sẽ sanh ra nhàm tởm. Khi đã nhàm tởm thì dứt sạch hỷ tham. Sự dứt sạch hỷ tham được gọi là tâm giải thoát. Như vậy, Tỳ-kheo, nếu muốn tự chứng tâm giải thoát này thì có thể tự chứng, biết rằng: Ta, sự sanh đã dứt, phạm hạnh đã lập, những việc cần làm đã làm xong và tự biết không còn tái sanh đời sau nữa. Cũng như quán sát vô thường, quán sát khổ, không, phi ngã cũng vậy”

Bấy giờ, các Tỳ-kheo sau khi nghe những điều Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

CHÁNH TƯ DUY

Tôi nghe như vậy:

Một thời, Phật ở tại vườn Cấp cô độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ. Bấy giờ Thế Tôn nói với các Tỳ-kheo:

“Đối với sắc, các ông hãy tư duy chân chánh, quán sát và biết một cách như thật sắc là vô thường. Vì sao vậy? Vì Tỳ-kheo, đối với sắc mà tư duy chân chánh, quán sát và biết một cách như thật sắc là vô thường, thì đối với sắc, dục tham được đoạn trừ. Do dục tham được đoạn trừ mà nói là tâm giải thoát.

Cũng vậy, đối với thọ, tưởng, hành, thức các ông hãy tư duy chân chánh, quán sát và biết một cách như thật... thức là vô thường. Vì sao vậy? Vì Tỳ-kheo, đối với thức mà tư duy chân chánh, quán sát và biết một cách như thật... thức là vô thường, thì đối với thức, dục tham được đoạn trừ. Do dục tham được đoạn trừ mà nói là tâm

giải thoát.

Như vậy, Tỳ-kheo, nếu muốn tự chứng tâm giải thoát này thì có thể tự chứng, biết rằng: Ta, sự sanh đã dứt, phạm hạnh đã lập, những việc cần làm đã làm xong và tự biết không còn tái sanh đời sau nữa.

Cũng như tư duy chân chánh về vô thường, khổ, không, phi ngã cũng như vậy”

Bấy giờ, các Tỳ-kheo sau khi nghe những điều Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

Xin lưu ý: Khái niệm "Sắc" của nhà Phật chỉ thân xác con người - với nghĩa hẹp; với nghĩa rộng, "Sắc" chỉ tất cả mọi vật chất. Điều đặc biệt lưu ý: "Vật chất" - trong Triết học Phật, bao hàm cả những thứ mà con người nhận biết được qua các giác quan và cả những thứ con người KHÔNG THỂ nhận biết được qua các giác quan - ví như "Tâm linh" người ("Tánh không") vậy.

Phan Tùng Châu

17.06.2025